

บทที่ 4

วิธีการวิจัยสนาม

ในบทต่อไปจะเป็นที่เกี่ยวกับการเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติอำนาจนิยมของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนสมมติฐานที่กล่าวมาในบทที่ 1 - 3 ดังนั้น ก่อนที่จะถึงการเสนอผลการวิจัย ในบทนี้น่าจะได้นำรูปแบบสอบถาม ตลอดจนวิธีการวิจัยและการเลือกตัวอย่างเสียก่อน

แบบสอบถาม

แบบสอบถามได้รับการออกแบบเพื่อตรวจสอบทัศนคติของผู้ตอบว่ามีทัศนคติทางการเมืองอย่างไร โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนนี้ประกอบไปด้วย 5 คำถามที่เกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ การศึกษา และรายได้

2. ส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นทั่วไป ส่วนนี้ประกอบไปด้วย 5 คำถามเช่นกัน เป็นคำถามที่ทดสอบการรับรู้ถึงทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่องเกี่ยวกับความไว้วางใจต่อสังคมหรือเพื่อนมนุษย์ (Social trust) ผลสรุปจากคำถามทั้ง 5 นี้ สามารถนำไปเปรียบเทียบกับผลการวิจัยซึ่งมีผู้ทำเอาไว้ในประเทศต่าง ๆ ได้

3. ส่วนที่เกี่ยวกับความสนใจทางการเมือง ส่วนนี้ประกอบไปด้วยคำถามทั้งสิ้น 12 คำถาม เป็นส่วนที่ทดสอบการสอบถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนความสนใจของผู้ตอบที่มีต่อระบบการเมือง

4. ส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งมีทั้งสิ้น 22 คำถาม (รวมคำถามในข้อย่อยของข้อ 1. ด้วย) เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบทัศนคติอำนาจนิยมสลับกันไปกับคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองทั่วไป

คำถามที่ใช้ในแบบสอบถามนี้ส่วนใหญ่เป็นคำถามปิดทั้งสิ้น เพราะต้องการให้ผู้ตอบเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อจะได้ทราบทัศนคติที่แท้จริงของผู้ตอบ เพราะถ้า

ปล่อยให้คำถามเปิดแล้ว ผู้ตอบจะไม่ยอมตอบว่าต้องการข่าวหรือคำ แต่จะตอบว่า
แล้วแต่สถานการณ์ หรือต้องการสี่เทา ๆ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การวิจัยล้มเหลว
เพราะไม่สามารถหาข้อสรุปอะไรออกมาได้ ดังนั้นจึงตั้งเป็นคำถามปิดทั้งสิ้น โดย
สมมติให้ผู้ตอบอยู่ในฐานะที่จำเป็นต้องเลือกว่าจะเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง แม้ไม่ชอบ
ข้อไหนมากที่สุดก็ของ เลือกข้อที่ไม่ชอบน้อยที่สุด

การเลือกตัวอย่าง

เนื่องจากจำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานครมีทั้งสิ้นกว่า 4 ล้านคน
ดังนั้น จึงเป็นเรื่องหนักใจสำหรับผู้เขียนเป็นอย่างมาก ในการที่จะเลือกตัวอย่าง
ให้ใดตัวแทนที่เหมาะสมและใกล้เคียงกับความเป็นจริง หรือเรียกว่าเป็นตัวแทนที่
แท้จริงของจำนวนประชากรทั้งหมด (universe or population) ทั้งนี้เพื่อ
ให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง (sampling errors) น้อย
ที่สุด

ในทางวิชาการ วิธีการคัดเลือกตัวอย่างแบ่งออกได้เป็นหลายวิธี แต่กล่าว
โดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 อย่าง คือ การสุ่มตัวอย่าง (random
sampling) กับ stratified sampling⁴¹

Random sampling (การสุ่มตัวอย่าง) เป็นการเลือกตัวอย่างที่ทุกหน่วย
ของประชากร (population หรือ universe) มีโอกาสโดยเท่ากันที่จะ
ถูกเลือกมาเป็นตัวอย่าง การใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบนี้ จะกระทำเมื่อหน่วยทุกหน่วย
มีคุณสมบัติอย่างเดียวกัน

⁴¹ ชินวุธ สุนทรสีมะ, หลักและวิธีการทำวิทยานิพนธ์ รายงานประจำภาคและเอกสาร
วิจัย. (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2515),
หน้า 44 - 45.

Stratified sampling เป็นการเลือกตัวอย่างโดยจัดแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะเฉพาะบางประการที่ต่างกัน และตามที่อยู่ในความสนใจของผู้วิจัย แล้วจึงเลือกจำนวนตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มให้ได้จำนวนเป็นอัตราส่วน เหมือนกับที่อัตราส่วนของประชากรในกลุ่มต่าง ๆ นั้น สำหรับการเลือกตัวอย่างจากแต่ละกลุ่มก็ใช้วิธี random เช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าจะศึกษาถึงรายรับและรายจ่ายของข้าราชการ ก็อาจแบ่งข้าราชการออกตามกลุ่มรายได้ (income brackets) ต่าง ๆ แล้วจึงเลือกตัวอย่างจากกลุ่มต่าง ๆ ให้ได้อัตราส่วนกับจำนวนประชากรของแต่ละกลุ่ม หรือการวิจัยถึงผลการศึกษาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ก็อาจแบ่งนักศึกษาออกตามคณะที่ศึกษา แล้วเลือกตัวอย่างให้ได้อัตราส่วนกับจำนวนนักศึกษาในคณะต่าง ๆ เป็นต้น

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้ตัดสินใจใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบ stratified sampling ทั้งนี้เพราะจะทำให้ได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมดได้ใกล้เคียงกว่าการเลือกตัวอย่างแบบ random sampling ซึ่งอาจจะได้ตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของคนเพียงกลุ่มเดียวหรือมาจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป

ก่อนอื่น ผู้เขียนได้แยกประชากรในเขตกรุงเทพมหานครออกเป็นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งแยกออกได้เป็น 8 กลุ่มใหญ่ คือ

1. อาชีพรับราชการ
2. อาชีพพ่อค้าหรือนักธุรกิจ
3. อาชีพพนักงานห้างร้านบริษัท เอกชนและรัฐวิสาหกิจ
4. กรรมกรหรือผู้ใช้แรงงาน
5. ครูหรืออาจารย์
6. นักเรียน
7. นิสิตนักศึกษา
8. อาชีพอิสระ

ในแต่ละกลุ่มอาชีพยังมีการแยกแยะลงไปในรายละเอียด เพื่อให้แน่ใจว่าครอบคลุมถึงบุคคลทุกชั้นในสังคม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการสังเกตดูความถี่เห็นชัดแย้งของคนในกลุ่มอาชีพเดียวกันด้วย ดังนั้นในแต่ละกลุ่มจึงแยกแยะลงไปเป็นรายละเอียดอีก เช่น ข้าราชการทหารหรือพลเรือน นักเรียนอาชีพหรือสายสามัญ อาชีพอิสระประเภทไหน ทั้งนี้เป็นคน

เมื่อกำหนดกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนจึงได้เริ่มกำหนดว่าจะส่งแบบสอบถามไปยังบุคคลในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เท่าใด ความยุ่งยากอย่างมากมาได้เกิดขึ้นในช่วงนี้ เนื่องจากผู้เขียนไม่สามารถหาจำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร แยกตามกลุ่มอาชีพ (ตามที่ผู้เขียนกำหนดขึ้นได้) จากการเสาะแสวงหาข้อมูลทั้งจากกรุงเทพมหานคร กรมแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ก็ไม่ปรากฏว่าหน่วยงานใดจะมีข้อมูลตามที่ผู้เขียนต้องการหรือแม้แต่ใกล้เคียงก็ไม่มี จะมีก็แต่จำนวนลูกจ้างในเขตกรุงเทพมหานครแยกตามประเภทอุตสาหกรรม ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

เมื่อประสบกับปัญหาเช่นนี้และประกอบกับผู้เขียนไม่มีเวลาและเงินทุนมากพอที่จะทำแบบสอบถามหรือเปลี่ยนหัวข้อในการวิจัยใหม่ ดังนั้นจึงได้ตัดสินใจแจกจ่ายแบบสอบถามไปยังประชากรในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง (random sampling) แทนโดยพยายามให้แบบสอบถามกระจายไปอย่างทั่วถึงและใกล้เคียงกับจำนวนประชากรที่คาดว่าจะทำงานในอาชีพต่าง ๆ และในกลุ่มอาชีพเดียวกันก็พยายามกระจายให้ทั่วถึงทั้งระดับล่างสุดจนถึงระดับสูงสุด (โปรดดูรายละเอียดในตารางที่ 3)

ส่วนเหตุที่ผู้เขียนยึดกลุ่มอาชีพเป็นหลักในการกระจายแบบสอบถามและยังถือเป็นหลักในการวิเคราะห์ผลของการวิจัยที่จะตามมาในบทที่ 5 ด้วยนั้น เพราะผู้เขียนเห็นว่า อาชีพเป็นตัวแปรควบคุม (control variable) ที่สำคัญที่สุดในบรรดาตัวแปรควบคุมทั้งหมด อันมี อายุ เพศ อาชีพ การศึกษา และรายได้ เพราะการศึกษาและรายได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชีพอย่างใกล้ชิดอยู่แล้ว เช่น

พนักงานบริษัททางร้าน เอกชนมักจะเป็นพวกมีรายได้ปานกลางหรือค่อนข้างสูง ถ้าเทียบกับข้าราชการ และที่สำคัญอาชีพมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทัศนคติทางการเมืองของคน นอกเหนือไปจากการศึกษาและพันธุกรรมแล้ว ฉะนั้นผู้เขียนจึงมีความคิดว่า การศึกษากลุ่มอาชีพเป็นหลักในการกระจายแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม จะช่วยให้การวิจัยและการเสนอผลการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบมากยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในสังคมมากยิ่งขึ้น

จากจำนวนแบบสอบถามที่จ่ายออกไปทั้งสิ้น 872 ชุด ได้รับคืนกลับมาทั้งสิ้น 486 ชุด ในจำนวนนี้เป็นแบบสอบถามที่ไม่ตอบ 12 ชุด เป็นแบบสอบถามที่วัดผลไม่ได้ 14 ชุด เหลือแบบสอบถามที่วัดผลได้ 460 ชุด แต่คัดออกเพื่อให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมเสีย 10 ชุด จึงเหลือเป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดผลจริง ๆ 450 ชุด หรือเทียบเป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์ได้ดังนี้

ตารางที่ 1

เปรียบเทียบจำนวนแบบสอบถามที่ส่งออกไปและที่ใช้วัดผลได้

ชนิดของแบบสอบถาม	จำนวน-ชุด	ร้อยละ
แบบสอบถามที่ส่งออกไปทั้งสิ้น	872	100.0
- ได้รับคืนกลับมาทั้งสิ้น	486	55.7
- ไม่ได้รับคืน	386	44.3
- เป็นแบบสอบถามที่ไม่ตอบ	12	1.4
- เป็นแบบสอบถามที่วัดผลไม่ได้	14	1.6
- เป็นแบบสอบถามที่วัดผลได้	460	52.7
- คัดออกเพื่อให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม	10	1.1
- เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการวัดผลจริง	450	51.6

จากแบบสอบถาม 450 ชุดที่นำมาใช้วัดผลดังกล่าว ปรากฏว่าประกอบไปด้วยแบบสอบถามที่ส่งคืนมาจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ดังนี้คือ

ตารางที่ 2

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามกลุ่มอาชีพ

<u>กลุ่มอาชีพ</u>	<u>จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ข้าราชการ	102	22.7
พอลคา/นักธุรกิจ	33	7.3
พนักงานห้างร้านบริษัท เอกชน/รัฐวิสาหกิจ	80	17.8
กรรมกร/ผู้ใช้แรงงาน	68	15.1
⁴² ครู/อาจารย์	31	6.9
นักเรียน	50	11.1
นิสิต/นักศึกษา	54	12.0
อาชีพอิสระ	32	7.1
รวม	450	100.0

จากตารางที่ 2 ลองมาพิจารณารายละเอียดในตารางที่ 3 เพื่อดูว่าแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมดนั้นได้ครอบคลุมไปถึงบุคคลในระดั้ม่าง ๆ ในกลุ่มอาชีพเดียวกันหรือไม่ ผลปรากฏออกมาดังนี้คือ

⁴² ผู้เขียนได้แยกอาชีพครู/อาจารย์ออกจากอาชีพข้าราชการ เพราะอาชีพนี้มีผู้ประกอบอาชีพที่อยู่ในระบบราชการกับ เอกชน และผู้เขียนคิดว่าน่าจะแยกออกเพื่อให้ เห็นทัศนคติที่ เชนซ์ของบุคคลในอาชีพนี้ว่าจะมีความคิดเห็นแตกต่างไปจากข้าราชการทั่ว ๆ ไปหรือไม่

ตารางที่ 3

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามรายละเอียดของแต่ละกลุ่มอาชีพ

<u>กลุ่มอาชีพ</u>	<u>จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ข้าราชการ		
- ทหาร	52	11.6
- พลเรือน	50	11.1
พอลคา/นักธุรกิจ	33	7.3
พนักงานทางร้านบริษัท เอกชน/รัฐวิสาหกิจ		
- ระดับผู้บริหาร	25	5.6
- ระดับลูกจ้าง	55	12.2
กรรมกร/ผู้ใช้แรงงาน	68	15.1
ครู/อาจารย์	31	6.9
นักเรียน	50	11.1
นิสิตนักศึกษา	54	12.0
อาชีพอิสระ	32	7.1
รวม	450	100.0

จะเห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งข้าราชการทหารและพลเรือน และมีทั้งพนักงานในระดับผู้บริหารและระดับลูกจ้างธรรมดา นอกจากนั้นในบรรดาผู้ประกอบอาชีพอิสระ 32 คนนั้น ประกอบไปด้วย

นักการเมือง	4	คน
นักเขียน/นักหนังสือพิมพ์	4	คน
นายควม	5	คน
ศิลปิน	1	คน

ช่างตัดผม	3	คน
ช่างตัดเสื้อ	5	คน
ประกอบอาชีพส่วนตัว	2	คน
แพทย์	1	คน
คนขับรถรับจ้าง (แท็กซี่)	1	คน
นายตรวจรถเมล์	1	คน
หญิงบริการในสถานอาบ-อบ-นวด	1	คน
แม่บ้าน	1	คน
ไม่ระบุอาชีพ	<u>3</u>	คน
รวม	<u>32</u>	คน

จะเห็นได้ว่าแบบสอบถามที่ส่งกลับมานั้นครอบคลุมไปถึงประชากรในเขตกรุงเทพมหานครแทบทุกระดับในทุกกลุ่มอาชีพ จึงน่าจะเชื่อว่าการเห็นหรือทัศนคติที่ได้มานั้นเป็นทัศนคติของบุคคลในทุกกลุ่มอาชีพจริง ๆ เพียงแต่มีจุดอ่อนบ้างในเรื่องที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้แน่นอนว่า สักส่วนของผู้ที่ตอบแบบสอบถามนั้นจะสามารถเป็นตัวแทนของสัดส่วนจริง ๆ ของประชากรในแต่ละกลุ่มอาชีพหรือไม่ แต่ผู้เขียนก็ได้พยายามกระจายแบบสอบถามออกไปโดยคาดเดาเอาตามประสบการณ์ว่าจะต้องเน้นหนักที่กลุ่มใดบ้าง เช่น กลุ่มข้าราชการ พนักงานห้างร้านบริษัท เอกชนและรัฐวิสาหกิจ กรรมกรผู้ใช้แรงงาน และนักเรียนนิสิตนักศึกษา เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าวิธีนี้จะไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการเท่าใดนัก แต่เนื่องด้วยความจำเป็นหลายประการทั้งโลกดารอาจแค้นแล้ว ผู้เขียนคิดว่าผลการวิจัยนี้จะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำการวิจัยที่ลึกซึ้งลงไปอีกได้ และคงมีส่วนช่วยพิสูจน์หรือสนับสนุนสมมติฐานที่ผู้เขียนโลกดารอาจมาตั้งแต่บทที่ 1 - 3 ไต่บ้างไม่มากก็น้อย

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

นอกจากอาชีพซึ่งได้กล่าวถึงไปแล้ว ยังมีรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ อายุ การศึกษาและรายได้ ซึ่งผู้เขียนมิได้ให้ความสำคัญกว่าเท่ากับอาชีพ แต่จะกล่าวถึงเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามโดยสังเขป ตามรายละเอียดในตารางที่ 4 - 7 คือ

ตารางที่ 4

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามเพศ

<u>เพศ</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ชาย	307	68.2
หญิง	143	31.8
รวม	450	100.0

ตารางที่ 5

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามอายุ

<u>อายุ</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ต่ำกว่า 18 ปี	14	3.1
18 - 20 ปี	67	14.9
21 - 25 ปี	113	25.1
26 - 35 ปี	144	32.0
36 - 45 ปี	68	15.1
46 - 55 ปี	39	8.7
56 ปีขึ้นไป	5	1.1
รวม	450	100.0

จะเห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 450 คน ส่วนใหญ่จะมีอายุอยู่ระหว่าง 26 - 30 ปี มากที่สุด และรองลงมาจะอยู่ระหว่าง 21 - 25 ปี ซึ่งถ้ารวม 2 กลุ่มนี้เข้าด้วยกัน จะเป็นจำนวนถึง 257 คน หรือเท่ากับ 57.1 % ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ช่วงอายุ 21 - 35 ปีนี้ เป็นช่วงอายุของผู้ที่เริ่มเติบโตเป็นผู้ใหญ่ คือนอกจากนี้ก็จะไปจนถึงเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว และยังเป็นช่วงอายุที่จะต้องขึ้นไปแบบถาวร รับผิดชอบงานในเมืองในอนาคต ฉะนั้นทัศนคติทางการเมืองของคนในวันข้างหน้าให้เห็น ลักษณะหรือแนวโน้มทางการเมืองในวันข้างหน้าได้พอสมควร

ตารางที่ 6

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามพื้นฐานการศึกษา

พื้นฐานการศึกษา	จำนวน-คน	คิดเป็นร้อยละ
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	246	54.7
จบชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	96	21.3
สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	20	4.4
ไม่ระบุพื้นฐานการศึกษา	88	19.6
รวม	450	100.0

จะเห็นว่าผู้ตอบส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี ซึ่งน่าจะถูกต้องตามพื้นฐานการศึกษาของประชากรส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้น จากแบบสอบถาม เรายังแยกได้อีกว่าในบรรดาผู้ที่มีพื้นฐานการศึกษาจบปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 96 คน เป็นผู้จบทางด้านวิทยาศาสตร์เสีย 13 คน หรือร้อยละ 13.5 และจบทางด้านสังคมศาสตร์ 83 คน หรือร้อยละ 86.5 และในบรรดา 20 คนที่มีพื้นฐานทางการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า นั้น 5 คน จบทางด้านวิทยาศาสตร์ และอีก 15 คน จบทางด้านสังคมศาสตร์ แสดงว่าแบบสอบถามนี้ได้ประมวลความเห็นหรือทัศนคติของประชาชนที่มีพื้นฐานทางการศึกษาต่าง ๆ กัน ทั้งทางด้านระดับการศึกษาและประเภทวิชาที่ศึกษาอีกด้วย

ทางคำนำรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ค่าหรือปานกลาง คือมีรายได้อยู่ระหว่างเดือนละ 1,000 บาท ถึง 3,000 บาท ซึ่งน่าจะถือได้ว่าเป็นตัวแทนที่ถูกต้องของประชากรส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร (ถ้าพิจารณาในแง่รายได้หรือเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว) สักส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้มีดังนี้คือ

ตารางที่ 7

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ

<u>รายได้-บาท/เดือน</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ต่ำกว่า 1,000 บาท	92	20.4
ตั้งแต่ 1,000 - 3,000 บาท	181	40.2
ตั้งแต่ 3,000 - 5,000 บาท	66	14.7
ตั้งแต่ 5,000 - 7,000 บาท	20	4.4
ตั้งแต่ 7,000 - 10,000 บาท	7	1.6
ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป	-	-
ไม่ระบุรายได้	84	18.7
รวม	450	100.0

ความสนใจทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในส่วนที่ 3 ของแบบสอบถาม เป็นส่วนที่ต้องการทราบถึงความรู้และความสนใจทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อที่จะประเมินว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกและทัศนคติต่อระบบการเมืองและคอบทบาทของตัวเองที่จะมีส่วนร่วมในระบบการเมืองอย่างไร เป็นการทดสอบ Cognitive Orientations และ Affective Orientations ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมือง

จากผลสรุปในส่วนที่ 3 นี้ ทำให้ทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองในระดับปานกลาง กล่าวคือส่วนใหญ่สนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด และไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ในจำนวนนี้เป็นจำนวนที่คาดว่าจะมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อระบบการเมืองเพียงใดนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่ยังไม่แน่ใจในบทบาทหรืออิทธิพลของตนเอง (หรือของประชาชนธรรมดา ๆ) ว่าจะสามารถมีบทบาททางการเมืองได้มากเพียงไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการประเมินความสนใจทางการเมืองที่แสดงไว้ในตารางที่ 16 นั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่คิดว่าตนเองเป็นแต่เพียงผู้อยู่นอกของระบบการเมืองเท่านั้น ซึ่งถ้าเทียบทัศนคตินี้เข้ากับแนวความคิดในการแบ่งคนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจทางการเมืองของศาสตราจารย์ คาลท์ (Dahl)⁴² แห่งมหาวิทยาลัยเยล ซึ่งแบ่งคนในสังคมออกเป็น 2 ชั้น คือ

1. ผู้สนใจทางการเมือง (The political strata)
2. ผู้ไม่มีความสนใจทางการเมือง (The apolitical strata)

ในกลุ่มผู้สนใจทางการเมืองนั้นก็ยังมีแบ่งออกไปอีกตามลำดับความสนใจซึ่งแตกต่างกันเป็น

1. ผู้อยู่ในอำนาจ (The powerful)
2. ผู้แสวงหาอำนาจ (The power-seekers)

และ 3. ผู้สนใจทางการเมือง (The political strata)

จะเห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะมีทัศนคติและประเมินค่าบทบาทของตัวเองที่มีต่อระบบการเมืองของประเทศแบบผู้สนใจทางการเมือง (the political strata) ตามแนวความคิดของศาสตราจารย์ Dahl หรือถ้าจะวิเคราะห์ตามแนวความคิดด้านวัฒนธรรมการเมือง ก็คือ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่

⁴² Robert A. Dahl, Modern Political Analysis (New Delhi : Prentice - Hall of India (Private) Ltd., 1965) Chapter 6 : "Political Man", pp. 55 - 71

มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (mixed type) คือแบบไพร่ฟ้าผสมกับแบบ
 เขารวม (Subject - Participant Culture) ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็น
 ตามตารางที่ 8 - ตารางที่ 16 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง

ความสนใจติดตามข่าวทางการเมือง	ทางหนังสือพิมพ์		ทางวิทยุหรือโทรทัศน์		ทางอภิปราย/สัมมนา	
	จำนวน-คน	ร้อยละ	จำนวน-คน	ร้อยละ	จำนวน-คน	ร้อยละ
ทุกวัน/ทุกครั้งที่ทราบ	185	41.1	166	36.9	35	7.8
เกือบทุกวัน/เกือบทุกครั้ง	181	40.2	182	40.4	90	20.0
นาน ๆ ครั้ง	78	17.4	93	20.7	223	49.5
ไม่เคยเลย	6	1.3	9	2.0	102	22.7
รวม	450	100.0	450	100.0	450	100.0

จากตารางที่ 8 จะเห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ติดตามความ
 เคลื่อนไหวทางการเมืองจากสื่อมวลชนเป็นประจำ แต่สนใจที่จะไปฟังการอภิปราย/
 สัมมนา หรือการอบรมทางการเมืองน้อย ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถาม
 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีภาระหน้าที่การงานประจำ การจะไปฟังการอภิปรายทางการเมือง
 เป็นเรื่องที่ไม่สามารถกระทำเป็นประจำได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผลที่ออกมาก็แสดงว่า
 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้สนใจใฝ่รู้ความเป็นไปทางการเมืองและติดตาม
 อย่างใกล้ชิดพอสมควร

ทางด้านการถกเถียงทางการเมือง ผู้ตอบส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าสนใจ
 เป็นบางครั้ง ตามตารางที่ 9 คือ

ตารางที่ 9

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามความสนใจที่จะผูกคอตายหาทางการ เมือง

<u>ความสนใจที่จะผูกคอตายหาทางการ เมือง</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ชอบมาก	164	36.4
เป็นบางครั้ง	245	54.5
ไม่ชอบเลย	41	9.1
รวม	450	100.0

สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ติดตามอ่านข่าวทางการ เมือง
เป็นประจำ เรียงตามลำดับความนิยมมีดังนี้

1. ไทยรัฐ
2. เติลนิวส์
3. ประชาชาติ
4. ประชาธิปไตย
5. บ้านเมือง
6. สยามรัฐ
7. คาวสยาม
8. เติลใหม่
9. อธิปัตย์
10. เกอะเนชั่น
11. บางกอกโพสต์
12. สยามมิตร
13. เสียงปวงชน

แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ประเภท "ชาวบ้าน" และไม่แสดงตัวว่าเป็นชายจัดหรือขวจจัด แต่อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ประเภท "ดาวหนา" ก็นับว่าอยู่ในความนิยมในลำดับสูงเกินคาด เช่น ประชาชาติ และ ประชาธิปไตย เป็นต้น จากการวิเคราะห์หมู่ในรายละเอียด ปรากฏว่าทุกกลุ่มอาชีพ ยกเว้นกลุ่มนิสิตนักศึกษา ชอบอ่านไทยรัฐมากที่สุด คงมีแต่กลุ่มนิสิตนักศึกษาเพียง กลุ่มเดียวที่ชอบอ่านประชาชาติมากที่สุด รองลงมาคือประชาธิปไตยและไทยรัฐมา เป็นลำดับสาม จากความนิยมในการอ่านหนังสือพิมพ์ดังกล่าวของผู้ตอบแบบสอบถาม ย่อมจะเป็นข้อยืนยันได้ประการหนึ่งว่า ผลสรุปที่จะได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไม่ใช่ ผลสรุปที่ได้มาจากทัศนคติของปัญญาชนหรือนักวิชาการแต่อย่างใด และไม่ได้อัน เป็นตัวแทนของกลุ่มขวจจัดหรือชายจัด แต่เป็นผลสรุปจากทัศนคติของประชาชนธรรมดา ๆ ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของสังคม

ทางการการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งสองครั้ง คือ เลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเมื่อปี 2518 และเลือกตั้งผู้ว่าราชการและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ในปี 2518 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ตามตัวเลข ในตารางที่ 10 คือ

ตารางที่ 10

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		การเลือกตั้งของกรุงเทพมหานคร	
	จำนวน-คน	คิดเป็นร้อยละ	จำนวน-คน	คิดเป็นร้อยละ
ไปใช้สิทธิ	284	63.1	277	50.4
ไม่ได้ไปใช้สิทธิ	166	36.9	223	49.6
รวม	450	100.0	450	100.0

สำหรับผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั้ง 2 ครั้ง ให้เหตุผลตามตารางที่ 11 ดังนี้

ตารางที่ 11

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งคิดเป็นร้อยละจำแนกตามเหตุผลที่ไม่ไปใช้สิทธิ

<u>เหตุผลที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง</u>	<u>การเลือกตั้ง ส.ส.</u>		<u>การเลือกตั้ง ก.ท.ม.</u>	
	<u>จำนวน</u>	<u>ร้อยละ</u>	<u>จำนวน</u>	<u>ร้อยละ</u>
- ไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	83	50.0	86	38.6
- ไม่ว่าง, ทิศราชการ, ทิศชระ	36	21.7	54	24.2
- เบื่อ, ไม่เลื่อมใสหรือไม่เชื่อถือนักการเมือง	18	10.8	25	11.2
- รายชื่อผิดพลาด, ทะเบียนไม่อยู่ใน ก.ท.	6	3.6	22	9.9
- ไม่ระบุเหตุผล	23	13.9	36	16.1
รวม	166	100.0	223	100.0

ต่อคำถามที่ว่า ได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้งหรือไม่ ปรากฏว่าผู้ตอบส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง

ตารางที่ 12

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง

<u>การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ไปทุกครั้ง	195	43.3
ไปเกือบทุกครั้ง	83	18.5
ไปบางไม่ไปบาง	67	14.9
ไม่เคยไปเลย (ทั้ง ๆ ที่มีสิทธิเลือกตั้ง)	22	4.8
ไม่เคยไปเลย (เพราะไม่มีสิทธิเลือกตั้ง)	83	18.5
รวม	450	100.0

จากตัวเลขในตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้าร่วม (วัดจากจำนวนผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง) ในระดับสูงพอสมควร เพราะในจำนวนผู้ที่ไม่เคยไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเลยทั้ง 105 คนนั้น เป็นผู้ไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเสีย 83 คน คงเป็นผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจริง ๆ เพียง 22 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.0 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในขณะที่ผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้งถึง 195 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 53.1 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

ข้อที่น่าสนใจอีกข้อหนึ่ง คือในจำนวนผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเพราะไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ทั้ง 83 คนนั้น 79 คน หรือร้อยละ 95.2 ตอบว่าจะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีเพียง 4 คน หรือร้อยละ 4.8 เท่านั้น ที่ตอบว่าจะไม่ไปใช้สิทธิถึงแม้จะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งก็ตาม

จากคำตอบในเรื่องสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจกับการเลือกตั้งค่อนข้างสูง และพยายามไปใช้สิทธิเลือกตั้งเมื่อมีโอกาส ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนส่วนใหญ่ยังมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเข้าร่วม (ในระดับหนึ่ง) ส่วนพวกที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไม่เข้าร่วม (non Participant political culture) นั้นยังมีอยู่น้อยมาก นอกจากนั้นผู้ที่ไม่ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งโดยเฉลี่ยมีอายุต่ำกว่า 20 ปี ก็แสดงความกระตือรือร้นที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากถ้ามีสิทธิ ซึ่งเป็นข้อที่น่าพิจารณามากในการพิจารณาขยายสิทธิการออกเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นข้อถกเถียงกันอยู่ในขณะนี้

ทางด้านการประเมินค่าตนเองว่าจะสามารถมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐบาลเพียงใด ตลอดจนประเมินบทบาทของตนเองว่าสนใจจะมีบทบาทในระบบการเมืองแค่ไหน ผู้ตอบส่วนใหญ่แสดงทัศนคติที่ดังเดและไม่แน่ใจในบทบาทของตัวเองว่าจะมีส่วนสำคัญต่อระบบการเมืองและการทำงานของรัฐบาลเพียงใด และส่วนมากลงความเห็นว่าตนเองมีฐานะเป็นเพียงผู้สนใจซึ่งอยู่นอกของระบบการเมืองเท่านั้น ไม่ใช่ตัวการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองแต่ประการใด ซึ่งจะแสดงให้เห็นในลำดับต่อไป

ตอบคำถามที่ว่า "ถ้าท่านเห็นว่ากฎหมายหรือกฎเกณฑ์อย่างหนึ่ง เป็นกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรมและเป็นอันตรายแก่ประชาชนส่วนใหญ่ ท่านคิดว่าท่านจะสามารถทำอะไรสักอย่างเพื่อแก้ไขกฎหมายหรือกฎเกณฑ์นั้นหรือไม่" คำตอบส่วนใหญ่แสดงความไม่แน่ใจคือ

ตารางที่ 13

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามทัศนคติเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรม

<u>ทัศนคติเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรม</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
สามารถทำได้แน่นอน	128	28.5
อาจจะทำได้	211	46.9
ทำไม่ได้	51	11.3
ไม่ทราบ	60	13.3
รวม	450	100.0

ตารางที่ 14 แสดงถึงทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปฏิกิริยาโต้ตอบถ้าไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือการตัดสินใจของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลแสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่ได้เกี่ยวข้องในการที่จะคัดค้านรัฐบาลในเรื่องที่ตนไม่เห็นด้วย แต่ไม่ถึงกับรู้สึกว่าจะไม่ใช้ฐานะของตนเสียที่เกี่ยวข้อง เรียกว่ายังยึดในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่ แต่มีความรู้สึกกระตือรือร้นต่อวัฒนธรรมแบบเขารวมบางเหมือนกัน แต่ยังไม่มากนัก

ตารางที่ 14

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามทัศนคติในด้านการคัดค้านนโยบาย
ของรัฐบาลที่ตนไม่เห็นด้วย

ทัศนคติในการคัดค้านนโยบายหรือการตัดสินใจ

<u>ของรัฐบาลที่ตนไม่เห็นด้วย</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
- พยายามทุกวิถีทางให้มีการเปลี่ยนแปลงใน นโยบายดังกล่าว	105	23.3
- วิพากษ์วิจารณ์ในหน้าหนังสือพิมพ์หรือที่สาธารณะ ถ้าไม่ใคร่ลงมือปล่อยเลยตามเลย	62	13.8
- มีความเหมาะสมที่จะคัดค้านหรือไม่ ถ้ามี โอกาสก็คัดค้าน	216	48.0
- ไม่ทำอะไรเลยเพราะไม่ใช่หน้าที่ของเรา	67	14.9
รวม	450	100.0

ตารางที่ 14 นี้แสดงให้เห็นทัศนคติหรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม
ของคนไทยอย่างแจ่มชัด ในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นนักปฏิบัติของคนไทย ก็จะแสดง
ความเห็นหรือทำอะไรก็ตามเมื่อเห็นว่าทำได้จริง ๆ หรือทำแล้วมีประโยชน์ ซึ่งลักษณะ
แบบนี้ทำให้คนไทยจะเลยทอดความสำคัญของอุดมการณ์ และยอมสยบต่ออำนาจ แม้จะ
เป็นการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรมก็ตาม

ทางด้านความสนใจทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงไว้ใน
ตารางที่ 15 และ 16 ดังนี้

ตารางที่ 15

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนทำงาน
ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง

ความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนทำงานที่เกี่ยวข้อง

<u>กับการเมือง ถ้ามีโอกาส</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
สนใจมาก	172	38.2
ค่อนข้างดี	199	44.2
ไม่สนใจเลย	79	17.6
รวม	450	100.0

ตารางที่ 16

จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละจำแนกตามระดับความสนใจทางการเมือง

<u>ระดับความสนใจทางการเมือง</u>	<u>จำนวน-คน</u>	<u>คิดเป็นร้อยละ</u>
ระดับปฏิบัติการ	62	13.8
ระดับสังเกตการณ์	165	36.7
ระดับผู้อยู่นอกเหตุการณ์	199	44.2
ไม่สนใจเลย	24	5.3
รวม	450	100.0

จาก 2 ตารางข้างต้น จะเห็นว่าระดับความสนใจของผู้ตอบแบบสอบถาม
ยังอยู่ในระดับปานกลางหรือค่อนข้างต่ำ การที่ประชาชนส่วนใหญ่มีความตื่นตัวทาง
การเมืองต่ำ ทำให้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ในบทต่อไป ผู้เขียนจะได้นำเสนอทัศนคติทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม ทางด้านความคิดเห็นที่มีต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง (Evaluative Orientations) โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติทางด้านอำนาจนิยมจะได้รับการเน้นให้เห็นผลการวิจัยเทียบกับสมมติฐานเป็นกรณีพิเศษ